

สตรีนิยมผ่านตัวละครเพศหญิง: กรณีศึกษา
“ไปอินน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” พระราชนิพนธ์แปลใน
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

Feminism through Female Characters:
The Case Study of “Bai Yin Na – The Hidden Village
on the Heilongjiang River Bank”, The Chinese–Thai
Translation by Her Royal Highness Princess
Maha Chakri Sirindhorn

ชวาลิน เฟ่งบุญ¹, นพวรรณ เมืองแก้ว¹, อธิปัตย์ นิตยน์รา¹ และ พิชัย แก้วบุตร¹
Chawalin Pengbun¹, Noppawan Muangkaew¹, A-thipat Nithara¹ and Pichai Kaewbut¹

¹ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000

¹ Faculty of Liberal Arts and Management Science, Prince of Songkla University, Surat Thani
Campus, Surat Thani Province 84000

* Correspondence to E-mail: shi_yu16@hotmail.com

Received: June 27, 2019; Revised: July 31, 2019; Accepted: August 7, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ของ
ตัวละครหญิงในเรื่อง “ไปอินน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” โดยใช้ทฤษฎีสตรีนิยม และ (2) สภาพ
สังคมและวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในเรื่อง “ไปอินน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” ผลการวิจัยพบว่า
(1) ตัวละครเพศหญิงมีบทบาทตรงตามแนวคิดทฤษฎีสตรีนิยมสายเสรีนิยมและสังคมนิยม และ
(2) สภาพสังคมและวัฒนธรรมจีนในเรื่อง ไปอินน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ สะท้อนให้เห็นเรื่อง
ปิตาธิปไตย อิทธิพลการคลุมถุงชน และวัฒนธรรมความเชื่อ นอกจากนี้จากการวิจัยพบว่า

เพศหญิงมีพลังอ่อน (Soft Power) ซึ่งเป็นตัวประสานและขับเคลื่อนให้สังคมอยู่ได้อย่างสมดุลทั้งเพศชายและเพศหญิง

คำสำคัญ: สตรีนิยม, ปิตาธิปไตย, สังคมวัฒนธรรมจีน, ไป๋อินน่า

Abstract

The research aims to study (1) the role and the relationship of female characters in Chinese translated story called “Bai Yin Na” (The Hidden Village on the Heilongjiang River Bank) following the feminism theory and (2) also study socio- cultural issues in the story. The research found that (1) the female characters has roles related to “Liberal Feminism” and “Socialist Feminism”. (2) Chinese social and cultural conditions in the story reflect a patriarchy, an arranged marriage and a cultural belief. In additions, female has got soft power to link, drive and balance the society.

Keywords: Feminism, Patriarchy, Chinese society and culture, Bai Yin Na

บทนำ

“ปิตาธิปไตย” ความเหนืออยู่ซึ่งอำนาจของเพศชายที่ทำให้เพศหญิงต้องเสียเปรียบ เป็นสิ่งที่พบเห็นได้โดยทั่วไปในสังคมจีนซึ่งถือเป็นสิ่งที่แทรกซึมอยู่ในสังคมจีนมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงประวัติศาสตร์ก่อนที่สาธารณรัฐประชาชนจีนจะได้สถาปนาประเทศขึ้นในปีพ.ศ. 2492 (ค.ศ.1949) อันสามารถพบเห็นได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสตรีชาวจีน เช่น ค่านิยมการมัดเท้าของสตรีชาวจีนซึ่งหากพิจารณาอย่างลึกซึ้งจะพบว่าเรื่องค่านิยมเหล่านี้เป็นการกักกันสิทธิสตรีและการครอบงำทางอำนาจของเพศชาย หรือแม้กระทั่งการจำกัดโอกาสทางการศึกษาซึ่งส่งผลให้เพศชายเท่านั้นในสังคมอดีต โดยในปัจจุบันในชุมชนชนบทของจีนก็ยังคงปรากฏปัญหาการให้ความสำคัญกับเพศของบุตร โดยชาวจีนบางส่วนเห็นว่าการสืบทอดตระกูลเป็นเรื่องสำคัญที่เพศชายต้องปฏิบัติ ซึ่งเพศหญิงถูกจัดให้เป็นเพศที่มีคุณค่าและบทบาทต่ำกว่าเพศชาย อีกทั้งในวรรณกรรมโบราณก็ยังคงปรากฏสังคม “ปิตาธิปไตย” ให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น วรรณกรรมเรื่องความรักในหอแดง เรื่องม่านประเพณี เป็นต้น สำหรับวรรณกรรมร่วมสมัยเรื่องไป๋อินน่า หมู่บ้านลับลิ้มผิงน้ำ ฉบับพระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาพระฐานันดรศักดิ์ มีพระนามตามที่

จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิรยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี” ประกาศเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562) เป็นวรรณกรรมร่วมสมัยเรื่องหนึ่งที่สะท้อนอำนาจของเพศชายในมิติต่าง ๆ ผ่านการร้อยเรียงเรื่องราวของหมู่บ้านเล็ก ๆ ริมฝั่งน้ำที่ไม่มีใครรู้จักและไม่ปรากฏในแผนที่โดยมีเรื่องย่อ ดังนี้

“ไปอินนา” เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ตั้งอยู่ต้นแม่น้ำเฮยหลงเจียง หมู่บ้านนี้เล็กเสียจนไม่ปรากฏบนแผนที่ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยึดถือการทำประมงเป็นอาชีพ เมื่อถึงฤดูจับปลาผู้คนในหมู่บ้านต่างใจจดใจจ่อกับฝูงปลาจนไม่สนใจอย่างอื่น แทบทุกครัวเรือต่างจับปลาตั้งแต่เช้ายันค่ำ ครุฑเงินหลินเยว่ตัวละครหญิงที่โดดเด่นในเรื่องจบการศึกษาไม่นานก็มาเป็นครูสอนภาษาและวรรณคดีจีนของโรงเรียนประถมศึกษาในไปอินนา เธอใช้ชีวิตกับพ่อผู้พิการเป็นอัมพาตครึ่งซีกและมีพี่ชายหนึ่งคน ครอบครัวของเงินหลินเยว่มีฐานะครอบครัวปานกลาง ต่างจากชายคนรักที่สุภาพเรียบร้อยของเธอ หม่าชว่นลีชายคนรักของเงินหลินเยว่ลูกชายคนเดียวของร้านขายของชำที่ใหญ่ที่สุดในหมู่บ้านที่มีฐานะร่ำรวย

เมื่อเทศกาลจับปลามาถึง ชาวบ้านในชุมชนต่างกุลีกุจอไปจับปลา ทุกคนต่างอดหลับอดนอนเพียงเพื่อหวังจะขายปลาให้กับพ่อค้าคนกลางจากในเมือง และนารายได้มาเลี้ยงครอบครัว นายหม่าจ้านจวินและภรรยาเจ้าของร้านขายของชำ มีแผนการแสวงหาผลกำไรนอกเหนือจากการขายปลาที่จะได้จากการขายเกล็ด จึงตั้งราคาเกล็ดไว้สูงเกินกว่าที่คนในหมู่บ้านจะได้รับได้ จึงเป็นเหตุให้ปลาจำนวนมากขายที่หลาย ๆ ครอบครัว จับมาได้เริ่มมาเสียไม่ทันที่จะขายให้กับพ่อค้าคนกลาง แคทยาตัวละครหญิงลูกครึ่งรัสเซีย แม่บ้านคนหนึ่งผู้ซึ่งทุ่มเทให้กับความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวและมีปลามากจนจวนเจียนจะเน่า ได้ตัดสินใจหางบงักเหล็กขึ้นไปบนภูเขาเพื่อนำก้อนน้ำแข็งมาแช่ปลาจำนวนมากไม่ให้เน่าแต่เคราะห์ร้ายระหว่างทางกลับเธอถูกหมีป่าทำร้ายจนตาย เหตุการณ์นี้ถือเป็นโศกนาฏกรรมที่แสนเศร้าที่สุดของหมู่บ้าน “ไปอินนา” จากหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่เรียบง่าย และมีแต่ความสงบสุข แต่กลับแฝงไปด้วยความโหดร้ายของโลกมนุษย์ หวังรวบในยามที่เพื่อนบ้านทั้งหมู่บ้านเดือดร้อน แต่ถึงอย่างไรจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้สอนให้คนในหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งนี้ ได้เรียนรู้การใช้ชีวิต การเอื้ออาทรต่อกัน และที่สำคัญคือการรู้ผิดชอบชั่วดีที่มนุษย์อย่างเราทุกคนพึงใส่ใจ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาตัวละครเพศหญิงทุกตัวที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมร่วมสมัยเรื่อง “ไปอินนา หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” ตามแนวคิดสตรีนิยมในรูปแบบต่าง ๆ ที่มาพร้อมกับสังคมปิตาธิปไตยเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพลังหลังของวัฒนธรรมจีนที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น

และเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงพลังอ่อน (Soft Power) ของเพศหญิงที่ทรงพลังไม่แพ้อำนาจของเพศชาย ถึงแม้ว่าเพศหญิงจะถูกตีกรอบหรือครอบงำด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ ที่สังคมสร้างขึ้นอย่างรัดกุม ซึ่งวรรณกรรมร่วมสมัยเรื่อง “ไปอินน่า หมูบ้านลับลิ้มผึ่งน้ำ” สามารถสะท้อนมุมมองต่าง ๆ ของตัวละครเพศหญิงและวัฒนธรรมพื้นหลังของจีนได้อย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทและความสัมพันธ์ของตัวละครหญิงในเรื่อง “ไปอินน่า หมูบ้านลับลิ้มผึ่งน้ำ” โดยใช้ทฤษฎีสตรีนิยม
2. สภาพสังคมและวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในเรื่อง “ไปอินน่า หมูบ้านลับลิ้มผึ่งน้ำ”

กรอบแนวคิด

ทฤษฎีสตรีนิยมที่เกี่ยวข้อง 5 กลุ่มแนวคิด ได้แก่ แนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) แนวคิดสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism) แนวคิดสตรีนิยมสายสุดขั้ว (Radical Feminism) แนวคิดสตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) และแนวคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism) มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism)

แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากปรัชญาแนวเสรีนิยมที่เชื่อว่า มนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผล ดังนั้น สังคมที่ดีจึงต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้พัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผล แนวคิดกลุ่มนี้เชื่อว่าเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันในเรื่องความสามารถ เพราะมนุษย์ถูกปลูกฝังสั่งสอนความเป็นชายความเป็นหญิงและบทบาททางเพศที่แตกต่างกัน โดยเพศหญิงจะเป็นเพศที่มีพื้นที่อยู่ในบ้าน (สันต์ สุวัชรวิภาณันท์, 2550: 1428) ดังนั้น แนวคิดกลุ่มนี้จึงเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือความไม่เท่าเทียมกันที่กฎหมาย รวมทั้งการเปิดโอกาสด้านการศึกษา ปรับการทำงานของเพศหญิงให้เท่าเทียมเพศชาย รวมถึงการลดภาระงานบ้าน เน้นให้เพศหญิงได้มีบทบาทเหมือนเพศชายมากขึ้น โดยไม่สนใจระบบเพศชายเป็นใหญ่และโครงสร้างอำนาจของเพศชาย จึงทำให้เพศหญิงมีภาระงานมากขึ้น

2. แนวคิดสตรีนิยมสายมาร์กซิสต์ (Marxist Feminism)

แนวคิดนี้มีที่มาจากระบบชนชั้นและระบบทุนนิยม ในระบบนี้เพศหญิงถูกมองว่าเป็นประชาชนลำดับที่สอง เมื่อมองในแง่แรงงานแล้ว เพศหญิงมีศักยภาพในการทำงานที่ต่ำกว่าเพศชาย เพศหญิงจะเป็นแรงงานที่ไม่คุ้มประโยชน์ (สันต์ สุวัจนารักษ์นั, 2550: 1428) เพศหญิงเป็นทรัพย์สินส่วนบุคคลของเพศชาย เป็นเครื่องมือในการผลิตทายาท เพศหญิงตกอยู่ภายใต้การกดขี่ซึ่งถูกเอาเปรียบจากผู้ผลิตและนายทุนเสมอ ทางออกของแนวคิดนี้คือการทำลายการกดขี่เพศหญิงให้หมดไปในรูปแบบของการทำลายการกดขี่ทางระบบชนชั้น ถือเป็นทางในการปลดปล่อยเพศหญิงและสังคมให้เป็นอิสระ ทำลายความไม่เสมอภาคทางเพศ (สุเทพ สุนทรเกาส์, 2540: 303)

3. แนวคิดสตรีนิยมสายสุดขั้ว (Radical Feminism)

แนวคิดนี้ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมแต่เป็นการทำความเข้าใจและต่อสู้ภายในตัวเองของเพศหญิง หลีกเลี่ยงการหนีจากการต่อสู้ ถอนตัวจากความพยายามที่จะเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคมชายเป็นใหญ่ ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางเพศนี้เป็นเรื่องธรรมดาและธรรมดาของค่านิยมผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ความเป็นแม่ถูกทำให้เป็นมายาคติ (เพศหญิงต้องการความเป็นแม่ เพศหญิงมีสัญชาตญาณของความเป็นแม่ เด็กทุกคนต้องการแม่) ความเป็นแม่กลายเป็นสถาบันเพื่อประโยชน์ของเพศชาย ลักษณะเช่นนี้เป็น การพิจารณา ความแตกต่างในเรื่องเพศจากวัฒนธรรมมากกว่าลักษณะทางชีวภาพ กลุ่มดังกล่าวมีแนวทางต่อสู้ คือ การแยกตัวออกจากระบบ รวมทั้งความสัมพันธ์ทางเพศในรูปแบบของหญิงรักหญิง เหล่านี้ล้วนเป็นสัญลักษณ์ในการปฏิบัติทำลายล้างระบบชายเป็นใหญ่ ถือเป็นการปฏิวัติการกดขี่ในทุกรูปแบบ (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2550: 10)

4. แนวคิดสตรีนิยมสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism)

แนวคิดนี้สนับสนุนให้เพศหญิงพึ่งพาและปกครองตนเองได้ แยกตัวออกจากสังคมชายเป็นใหญ่เพื่อสร้างสรรค์วัฒนธรรมของเพศหญิงที่เป็นเอกเทศ (สุลลิดา ดันชัยนันท์, 2540: 26) แนวคิดนี้มุ่งแก้ไขโดยใช้วิธีการถ่ายเปลี่ยนทางวัฒนธรรม จากวัฒนธรรมและการปกครองแบบชายเป็นใหญ่หรือที่เรียกว่า “ปิตาธิปไตย” (Patriarchy) มาเป็นวัฒนธรรมและการปกครองที่ให้เพศหญิงเป็นศูนย์กลางหรือที่เรียกว่า “มาตาธิปไตย” (Matriarchy) การแก้ไขที่แท้จริงยั่งยืน คือ การแก้ไขวัฒนธรรมซึ่งเป็นตัวกำหนดความคิดของคนในสังคมและเป็นการสร้างความเท่าเทียมกัน ดังนั้น ความเป็นเพศแม่ของเพศหญิงจึงถูกหยิบยกมาให้คุณค่า เช่น ความอาทร การมีน้ำใจ การไม่เห็นแก่ตัว แนวคิดกลุ่มนี้ไม่ได้เรียกร้องให้เพศหญิงมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะแต่

เรียกร้องให้สังคมกลับมาให้คุณค่าแก่เพศหญิงอย่างที่เป็นอยู่ เช่น ยกย่องเพศหญิงที่ทำงานบ้าน แนวคิดนี้จึงสร้างหรือเปลี่ยนแปลงความหมายและค่านิยมเกี่ยวกับลักษณะและบทบาทของเพศหญิง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นการต่อสู้กันระหว่างความรุนแรง การข่มขืน การนองเลือด ของฝั่งชายเป็นใหญ่กับคู่ตรงข้าม เช่น การให้กำเนิด การเลี้ยงดู ความอ่อนหวานใน ฝั่งของหญิงเป็นใหญ่ จึงทำให้สังคมน่าอยู่และสงบสุขมากขึ้น

5. แนวคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism)

แนวคิดนี้เกิดจากการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี สตรีนิยมสายสังคมนิยมให้ความสำคัญกับพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในสัดส่วนที่เท่ากัน กล่าวคือ เพศหญิงจะต้องผลักดันให้โลกส่วนตัวเข้าไปอยู่ในโลกสาธารณะและให้ความสนใจประเด็นการทำงานของเพศหญิงที่ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม แนวคิดนี้จะปลดปล่อยและให้อิสระแก่ เพศหญิงกลุ่มนั้น เพศหญิงจำเป็นต้องเข้าไปร่วมในการผลิตแบบสาธารณะ โดยงานในพื้นที่สาธารณะนั้นจะต้องมีระดับหรือเป็นแนวทาง เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป อาจกล่าวได้ว่า เมื่อเพศหญิงทำงานทั้งสองพื้นที่ คือ พื้นที่ภายในบ้านและพื้นที่สาธารณะ จะช่วยให้สถานะและบทบาทหน้าที่ของเพศหญิงมีการปรับเปลี่ยนไปทางที่ดีขึ้น (นิตยา ฉัตรสง่า, 2547: 18)

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารวิชาการโดยศึกษาเอกสารประเภทบทความและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีสตรีนิยม ทฤษฎีการรื้อสร้าง เป็นต้น
2. ศึกษาวรรณกรรมร่วมสมัยเรื่อง “ไปอินน้ำ หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” ฉบับพระราชนิพนธ์แปลในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
3. เลือกวิเคราะห์ตัวละครที่เป็นผู้หญิงทั้งหมดในเรื่อง โดยวิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎีสตรีนิยมใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) บทบาทของสตรี เช่น บทบาทความเป็นแม่และภรรยา บทบาทความเป็นลูกสาว และ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงเหล่านั้น
4. วิเคราะห์พื้นหลังของวัฒนธรรมจีนที่มีอิทธิพลและเป็นตัวประกอบสร้างให้เกิดเป็นเรื่องราวในวรรณกรรมร่วมสมัยเรื่อง “ไปอินน้ำ หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ”
5. นำข้อมูลที่วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มานำเสนอในรูปแบบการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บทบาทของตัวละครหญิงในเรื่อง “ไปอินน้ำ หมูบ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” ตามกรอบทฤษฎีสตรีนิยม

ตัวละครเพศหญิงในเรื่อง “ไปอินน้ำ หมูบ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” ตามแนวคิดทฤษฎีสตรีนิยม มีทั้งหมด 4 ตัวละคร ซึ่งภาพสะท้อนจากข้อความในวรรณกรรมของตัวละครชั้นปฐมภูมิต่างๆ อาจไม่ได้สะท้อนบทบาทของตัวละครอย่างชัดเจน แต่ข้อความจากตัวละครอื่นที่กล่าวถึงตัวละครเพศหญิงนั้น ๆ หรือมองตัวละครเพศหญิงนั้น ๆ อาจสะท้อนบทบาทตัวละครเพศหญิงได้มากกว่า มีรายละเอียดดังนี้

1.1 เงินหลินเยว่

ตัวละครเพศหญิงที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเพศหญิงบนแนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) ซึ่งแนวคิดกลุ่มนี้เชื่อว่าเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันในเรื่องความสามารถ เพราะมนุษย์ถูกปลูกฝังสั่งสอนความเป็นชายความเป็นหญิงและบทบาททางเพศที่แตกต่างกัน โดยเพศหญิงจะเป็นเพศที่มีพื้นที่อยู่ในบ้าน ดังนั้น แนวคิดกลุ่มนี้จึงเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือความไม่เท่าเทียมกันที่กฎหมาย รวมทั้งการเปิดโอกาสด้านการศึกษา ปรึการทำงานของเพศหญิงให้เท่าเทียมเพศชายเน้นให้เพศหญิงได้มีบทบาทเหมือนเพศชายมากขึ้น ซึ่งเงินหลินเยว่มีบทบาทสะท้อนแนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) 2 บทบาท คือ การเป็นลูกสาวของพ่อและการเป็นน้องสาวของพี่ชาย ดังข้อความต่อไปนี้

พ่อของเงินหลินเยว่ชื่อเงินไส่วะรินเป็นอัมพาตครึ่งซีก ต้องนอนติดเตียง ไปไหนไม่ได้ ได้ยินว่าฤดูจับปลามาถึงแล้วก็ตื่นเต้นจนน้ำลายไหล เขาสั่งลูกชายและลูกสาวให้ไปที่ชายฝั่งตั้งแต่หัวค่ำ เพราะช่วงเที่ยงคืนปลามากที่สุด พวกลูก ๆ ยกปลาสด ๆ ตัวอ้วนพีเป็นถึง ๆ กลับบ้าน
(เมื่อแพน้ำแข็งผ่านไป, หน้า 19-20)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า เงินหลินเยว่มีบทบาทเป็นลูกสาวที่เชื่อฟังพ่อและเป็นน้องสาวที่ให้ความร่วมมือในการร่วมทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายกับพี่ชาย กล่าวคือ เงินหลินเยว่มีความสามารถและมีบทบาทในการทำงานเหมือนเพศชายและมีพื้นที่อยู่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน

นอกจากนี้ เงินหลินเยว่ยังมีบทบาทของการทำงานแบบเพศชายและการประกอบอาชีพเป็นครูสอนภาษาและวรรณกรรมจีน ดังข้อความที่กล่าวถึงเงินหลินเยว่ไปจับปลาถึงตอนเที่ยงคืนซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ปลาเยอะที่สุดและต้องอดนอนข้ามคืนเป็นงานที่หนักหนาเอาการ ซึ่งงานประเภทนี้เป็นงานใช้กำลังของเพศชาย แต่ทว่าเงินหลินเยว่ก็สามารถทำงานได้ไม่แพ้เพศชาย และยังสามารถทำอาชีพครูที่มีเกียรติเป็นที่นับหน้าถือตาและได้รับการเคารพจากคนหมู่มาก ดังข้อความต่อไปนี้

เงินหลินเยว่ไปจับปลาตอนค่ำ เช้าวันต่อมาไปสอนหนังสือที่โรงเรียน ตาทั้งสองแดงก่ำจากการอดนอนข้ามคืน ตอนเดินไปในโรงเรียน รู้สึกว่าโรงเรียนเงียบมาก ที่ห้องพักครูไม่มีใครเลย ห้องเรียนก็ไม่มีนักเรียน ห้องต่าง ๆ ก็ปิดไปหมด ไม่มีใครลั่นระฆังให้เด็กเข้าเรียนทุก ๆ คนไปจับปลากันหมด

(เมื่อพญ่าแข็งผ่านไป, หน้า 20–21)

1.2 กูชีวจุ๋

อีกตัวละครหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) คือ กูชีวจุ๋ ซึ่งมีบทบาท 2 ลักษณะคือ 1) การประกอบอาชีพ “ครู” ระดับอุดมศึกษาที่เป็นผู้ให้ความรู้เป็นอาชีพที่มีเกียรติเป็นที่ยอมรับในวงกว้างซึ่งอาชีพครูในอดีตของสังคมจีนโดยมากแล้วจะเป็นเพศชายเนื่องจากเพศหญิงจะไม่ได้รับการสนับสนุนให้พบปะสังคมหรือการอยู่ในที่สาธารณะเพียงลำพัง และกูชีวจุ๋ยังเดินทางมาเก็บข้อมูลการปฏิบัติงานของศิษย์เก่าตามนโยบายของมหาวิทยาลัย ซึ่งสังคมจีนในอดีตเพศหญิงไม่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนโดยลำพังได้ ดังนั้นการที่กูชีวจุ๋ทำอาชีพเป็นครูในระดับอุดมศึกษาและเดินทางไปยังต่างที่ถือเป็นเรื่องที่เพศหญิงจำนวนไม่มากนักสามารถทำได้ ดังข้อความต่อไปนี้

พอติฝ่ายการศึกษาเบื่องบนสั่งให้มหาวิทยาลัยส่งอาจารย์ไปลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมศิษย์เก่าที่เรียนจบไปแล้วว่าทำงานในระดับรากหญ้าได้หรือไม่ แล้วส่งรายงานฉบับสมบูรณ์ ฉันเลยอาสาไปที่แรกที่ฉันเลือกไปคือ ไปอิ่นน่า ตอนเรียนหนังสือเงินหลินเยว่ไม่ชอบพูดถึงบ้านเกิดของตัวเอง ไม่เหมือนเพื่อนคนอื่น ๆ ฉันก็เลยไม่ค่อยรู้เรื่องเกี่ยวกับไปอิ่นน่า ฉันดูแผนที่ก็ไม่พบชื่อเมืองนี้ ระหว่างการเดินทางย้งง ๆ ไม่รู้เลยว่าจริงไหม พอไปถึงสี่ปาจันซึ่งเป็นที่อยู่ของเฮ้อหลุนซุน ลงจากรถเข้าไปในโรงเตี๊ยมเล็ก ๆ

แล้วถามทางเจ้าของโรงเตี๊ยม เจ้าของโรงเตี๊ยมหัวเราะบอกฉันว่า
“ไปอีน้าอยู่ใกล้จากที่นี่มีรถไปอีน้าวันละเที่ยว คุณจะไปกับลาเปิด
แม่น้ำหรือครับ เหล้าหายเก๋ด้าที่นั่นก็อร่อยมากนะครับ”

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 26-27)

2) การเป็นส่วนหนึ่งของคนในชุมชน (บุคคลภายนอกชุมชน-บุคคลภายในชุมชน)
คือการเดินทางมาหมู่บ้านไปอีน้าของกู่ชิวจู้ การมีส่วนร่วมในการจับปลาและการเป็นส่วน
หนึ่งของการช่วยงานศพของแคทยาซึ่งเป็นเรื่องราวที่ทำให้กู่ชิวจู้ต้องเสียน้ำตาและยากที่จะ
ลืมได้ตลอดชีวิต ดังข้อความต่อไปนี้

งานศพของแคทยาเสร็จสิ้นแล้ว ฉันนั่งใจคอไม่อยู่กับเนื้อกับ
ตัวบนรถเมล์ที่วิ่งทางไกลออกไปจากไปอีน้า ในชั่วขณะที่จะต้องจากไป
ตาสองข้างของฉันเปียกชื้น เฉินหลินเยว่ตึงมือฉันพูดว่า “คุณครูกู่คะ ปีน้า
พอมิแม่น้ำแข็งไหลผ่านมา มาไปอีน้าอีกได้ไหมคะ”

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 109)

1.3 แม่ของหมาชนวลี

แม่ของหมาชนวลีเป็นภรรยาของสามีนามว่าหมาจ่านจวิน พ่อค้าหัวเส ตระหนี่
หน้าเลือด ใจดำ ไร้คุณธรรมในสายตาผู้คนในหมู่บ้าน เธอมีบทบาทสำคัญภายในบ้าน คอยดูแล
ทุกข์สุขของคนในบ้าน ทำทุกวิถีทางเพื่อดูแลสามีและลูกให้มีความสุข ซึ่งอุปนิสัยบ่งบอกจาก
พฤติกรรมของตัวละครนี้สอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมสายวัฒนธรรม (cultural feminism)
ที่เน้นคุณค่าของเพศหญิงจากการเป็นเพศแม่ที่ให้กำเนิดลูก ให้การเลี้ยงดู มีความอ่อนหวาน
เป็นห่วงเป็นใยเอื้ออารีต่อลูก เช่นตอนที่เธอไปขอร้องให้เงินหลินเยว่ช่วยพูดให้หมาชนวลี
บุตรชายกลับบ้าน

“หนูช่วยไปพูดชนวนวลีให้กลับบ้านเถอะ คีนวันนี้ เขาก็ยังไม่
กลับบ้าน”

“เขาโกรธพวกเราที่ขึ้นราคาเกลือสูงลิบ นังคุตดูอยู่ไถ่หนังร้าน
ถั่วแตกตั้ง 10 กว่าชั่วโมง ตัวก็ตากฝนเปียกอยู่อย่างนั้น ไม่กินน้ำ ไม่กินข้าว
ฉันกลัวว่าเขาจะตายถ้ายังเป็นแบบนี้ต่อไป”

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 97-98)

ยิ่งไปกว่านั้นแล้ว บทบาทสตรีนิยมสายสังคมนิยม (socialist feminism) ยังเป็นอีกแนวคิดที่สะท้อนลักษณะแม่ของหม่าชวนลี่ การถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมที่มุ่งความสำคัญไปยังเพศชายทำให้เธอต้องปรับตัวและต่อสู้เพื่ออนาคตที่ดีของคนในบ้าน สามิเธอไม่สลายเป็นโรคเกี่ยวกับเลือด ไม่มีเงินพอรักษา ต้องคั้นคั้นไปยืมเงินคนในหมู่บ้าน เธอก็ต้องทำเพื่อความอยู่รอด ถือได้ว่าเป็นผู้หญิงที่มีบทบาทมากในบ้าน ดังคำกล่าวที่ว่า “ดาบก็กว้าง เพล็กก็ไกว” ให้ภาพของความเป็นแม่ที่ต้องเก่งทั้งเรื่องในบ้านและบทบาทนอกบ้าน การมีปฏิสัมพันธ์กับคนก็ต้องเก่งด้วย

1.4 แคทยา

ตัวละครเพศหญิงที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทเพศหญิงบนแนวคิดสตรีนิยม 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) แนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) และ 2) แนวคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism) มีรายละเอียด ดังนี้

แนวคิดสตรีนิยมสายเสรีนิยม (Liberal Feminism) แคทยาเป็นบทบาทที่สนับสนุนแนวคิดสตรีนิยมนี้คือ บทบาทของการเป็นลูกสาวที่สู้ชีวิตในครอบครัวชาวรัสเซียอพยพตั้งข้อความดังต่อไปนี้

แคทยาเป็นผู้สืบเชื้อสายจากชาวตะวันตก เป็นลูกครึ่งรัสเซียรุ่นที่ 3 คุณตาของแคทยาเป็นสถาปนิกชาวรัสเซียที่มาสร้างทางรถไฟที่ฮาร์บิน ได้แต่งงานกับสาวจีน มีลูกออกมาเป็นแม่ของแคทยา แม่ของแคทยาเดิมที่เป็นครูโรงเรียนคอนแวนต์ที่ฮาร์บิน พอถึงวันที่ 18 กันยายน (ค.ศ. 1931) ก็เกิดเหตุการณ์ใหญ่ คุณตาของแคทยาหายสาบสูญไป คุณยายคิดถึงคุณตาจนป่วยตายไป แม่ของแคทยาเลยไปอยู่กับช่างฝีมือคนหนึ่งแล้วมาที่ซิชิฮาร์ พวกเขาเปิดร้านเครื่องเหล็ก มีลูกคือแคทยา ครอบครัวเขาบอกว่าสบายดี แต่มีการศึกษาศึกษาอยู่ตลอดเวลา คุณพ่อของแคทยาไปส่งเครื่องมือเครื่องใช้เหล็กที่อัสซังซี ถูกคนญี่ปุ่นจับไปเป็นแรงงานไม่นานก็ตายด้วยความหิวโหยและหนาวเหน็บ แคทยาของคุณแม่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน คุณแม่ทำขนมเบื่องอบขาย ไม่ร่ำรวย แต่พอประทังชีวิต

(บันทึกของอาจารย์, หน้า 58-59)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แศทยาเป็นลูกสาวที่สู่วิถีชีวิตในครอบครัวชาวรัสเซีย อพยพจากครอบครัวมั่งคั่งในรุ่นคุณตาที่เป็นสถาปนิกสร้างทางรถไฟ กลับต้องมีชีวิตที่เริ่มยากลำบากจากการหายสาบสูญของคุณตา จากนั้นชีวิตของแศทยาต้องผ่านการตกย่ำความยากแค้นเมื่อคุณพ่อของแศทยาต้องถูกจับไปเป็นแรงงานและเสียชีวิตอย่างทรมานในช่วงที่ทหารญี่ปุ่นรุกราล้านดินแดน ภาระการหาเลี้ยงครอบครัวซึ่งเหลืออยู่เพียงสองคนเป็นของคุณแม่ ทั้งสองมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงกัน ไม่ได้สร้างภาระให้กับผู้ใดคนหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว ชีวิตของแศทยาจึงต้องหาเลี้ยงแม่และตัวเองตั้งแต่วัยเด็ก ถือได้ว่าเป็นการเน้นบทบาทของลูกสาวในพื้นที่ของบ้านหรือครอบครัวได้อย่างเห็นได้ชัด เพศหญิงทั้งสองคนต้องปรับเปลี่ยนชีวิตให้เท่าเทียมและทดแทนหน้าที่เดิมของเพศชายที่เคยเป็นหัวหน้าครอบครัวและมีบทบาทสำคัญมาก ลักษณะของทั้งแม่และแศทยาเน้นให้เห็นได้ชัดว่า เพศหญิงมีบทบาทเหมือนเพศชายมากขึ้นเมื่อต้องหาเลี้ยงครอบครัวในภาวะที่ไม่พึ่งพาเพศชาย

แนวคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยม (Socialist Feminism) สตรีนิยมสายสังคมนิยมให้ความสำคัญกับพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในสัดส่วนที่เท่ากัน กล่าวคือ เพศหญิงจะต้องผลักดันให้โลกส่วนตัวเข้าไปอยู่ในโลกสาธารณะ โดยงานในพื้นที่สาธารณะนั้นจะต้องมีระดับหรือเป็นแนวหน้า เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป และเมื่อเพศหญิงทำงานทั้งสองพื้นที่คือ พื้นที่ภายในบ้านและพื้นที่สาธารณะจะช่วยให้สถานะและบทบาทหน้าที่ของเพศหญิงมีการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อมาพิจารณาในกรณีของแศทยาพบว่า มีบทบาทสะท้อนแนวคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยม (Liberal Feminism) 4 บทบาท ได้แก่ 1) การเป็นสาวลูกครึ่งที่มีความโดดเด่นในชุมชน 2) ภาระยากของกำนัน 3) แม่ที่แสนดีของลูกชาย และ 4) หญิงสาวผู้เสียสละของชุมชน ดังข้อความต่อไปนี้

1) การเป็นสาวลูกครึ่งที่มีความโดดเด่นในชุมชน เมื่อกล่าวถึงตัวละครนี้ในพื้นที่สาธารณะแล้วพบว่า เป็นตัวละครที่มีความโดดเด่น มีเสน่ห์ เป็นที่สนใจของคนในชุมชน ทั้งเพศหญิงที่เข้ามาสอนงานต่าง ๆ รวมทั้งชายหนุ่มที่มี ความชื่นชอบในตัวของแศทยา ความนิยมสนใจดังกล่าวอาจเกิดจากการที่แศทยาเป็นลูกครึ่งในบริบทชุมชนสังคมนิยม มีความแตกต่างในส่วนที่เป็นรูปร่างหน้าตาที่สวยและความแตกต่างในส่วนพื้นหลังของการใช้ชีวิต พร้อมทั้งพรสวรรค์ในการมีความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องการปรุงเหล้า จึงทำให้การเข้าร่วมในชุมชนของแศทยามีความแตกต่างอย่างกลมกลืนด้วยการทำให้เป็นส่วนหนึ่งของชาวชุมชนโดยคนในชุมชนเอง ดังข้อความดังต่อไปนี้

ทันได้นั้นเห็นหญิงสาวคนหนึ่งหอบถุงผ้าผ้ามอกเดินเข้ามาช้า ๆ
เสื้อผ้าไม่เรียบร้อย ผมเปียยาวถึงเอว หน้าผากกว้าง ตาสีน้ำตาล ผิวขาวซีด
ที่หว่างคิ้วและคางมีไผดำที่ละเอียด

(บันทึกของอาจารย์, หน้า 59)

แคทยาเล่าเรื่องชีวิตของตนที่เหมือนกับตำนานให้ทุกคนฟัง
ทำให้คนที่ฟังแล้วทออดถอนใจ ไม่หยุด ผู้คนช่วยกันหาที่ให้นางอยู่ สอนให้
นางจับปลา ชายหนุ่มที่ยังโสดล้วนตกหลุมรักนาง เวลาไปล่าสัตว์หรือจับปลา
มาได้ ก็จะให้แคทยาได้ชิมก่อน เพศหญิงที่ไปอื่นมาสอนนางทำเหล้า
หยากก่อตาแบบดั้งเดิม นึกไม่ถึงว่านางจะเป็นคนที่เรียนรู้ได้เร็ว นอกจากเรียน
เร็วแล้ว นางยังเป็นคนมีจินตนาการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ นางใช้หิมะมาต้ม
เคี่ยวกับผลเบอร์รี่ ทำให้เหล้าเป็นสีแดงยิ่งขึ้น รสของเหล้าก็เปรี้ยวและหวาน
ดีกว่าเหล้าของคนอื่น ดึงดูดใจคน ใคร ๆ ก็ชอบ

(บันทึกของอาจารย์, หน้า 60-62)

2) ภรรยาของกำนัน ในบทบาทหน้าที่นี้เห็นได้ชัดว่า แคทยาให้ความสำคัญในบ้านใน
ครอบครัว นอกจากจะเป็นที่รักของผู้เป็นสามีแล้ว แคทยายังทำหน้าที่เป็นภรรยาที่ครบครันไป
ด้วยความสมบูรณ์แบบทั้งในเรื่องการปรนนิบัติและเรื่องการจัดการงานบ้าน ทำให้พื้นที่ในบ้าน
เป็นอีกหนึ่งบทบาทที่สร้างความสำคัญให้กับเพศหญิงไม่แพ้พื้นที่สาธารณะ ด้วยบทบาทหน้าที่
นี้ทำให้ตัวละครอย่างแคทยามีวิถีพฤติกรรมสอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมสายสังคมนิยมอย่าง
ชัดเจน ดังข้อความต่อไปนี้

หวังแต่อกุ้ยก็รักแคทยาอย่างที่สุด เวลาไม่ได้ทำงานจะนึกถึงแต่
ใบหน้าของนางที่มีไผ 2 เม็ด คิดว่าถ้ามีเหล้าเม็ดเดียวเม็ดไหนถึงจะดีกว่า
นึกไม่ถึงเลยว่าจะดาร์มของไผทั้ง 2 เม็ดจะตกเป็นของเขา เขาดีใจมากแทบ
จะเป็นบ้า

(บันทึกของอาจารย์, หน้า 62)

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า แคทยาผู้เป็นภรรยาได้รับความรักและคະนิงหาจากผู้เป็น
สามี และมองว่าแคทยาเป็นผู้หญิงที่ไม่เคยคาดคิดว่าจะได้แต่งงานด้วยเนื่องจากว่า แคทยา
เป็นที่หมายปองของชายมากมายในหมู่บ้านแห่งนี้

เมื่อเขาสองคนนอนลงบนเตียงค้างปิดไฟแล้ว แศพยาคิดขึ้นได้
อย่างกะทันหันว่าถ้าให้ปลาอยู่ในห้องอีกคืนหนึ่ง ปลาจะเน่าเสียหมด ตอน
นั้นกำนันต้องการอยู่ใกล้เรือนกายของศาพยา นึกไม่ถึงว่านางจะผลึกเขา
แล้วลุกขึ้นไปดูปลา

(เน่าเสีย, หน้า 70)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า เมื่อถึงเวลากลางคืนในขณะที่ศาพยาต้องทำหน้าที่ปรณินบัติ
สามีก็ยังไม่ลืมการทำหน้าที่แม่บ้านที่ดีที่ต้องดูแลกิจต่าง ๆ ในบ้าน การทำงานบ้านเช่น
การดูปลาก็ยังทำได้ไม่บกพร่อง

กำนันคิดเอาเองอย่างเป็นสุขว่าศาพยาคงจะอารมณ์ดีแล้ว
ถ่านร้อนที่อยู่ในเตาแสดงถึงความอบอุ่น มีน้ำใจของนาง ศาพยายังทำงาน
หนักเพื่อครอบครัว นางอายุมากแล้วก็จริง ต่อหน้าคนอื่นนางอาจจะ
ปากร้ายแต่ก็ถือว่านางยังเป็นเพศหญิงโดดเด่นที่สุดในบ้านมา นางรักปลา
มาก รักลูก ๆ รักการเลี้ยงเบ็ดไก่ รักการใช้หิมะมาหมักเหล้ายาแก้ต่าง

(เน่าเสีย, หน้า 71)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า นอกจากศาพยาจะมีบทบาทหน้าที่ในครัวเรือนแล้ว หน้าที่
นอกบ้านที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ศาพยาก็ทำได้ดีไม่แพ้กัน กล่าวคือ การดูแลปลาอันเป็นที่รัก
ถึงขั้นที่กำนันผู้นำหมู่บ้านต้องชื่นชมในความสามารถที่หลากหลายของศาพยา

3) แม่ที่แสนดีของลูกชาย ความเป็นแม่ของศาพยาสะท้อนให้เห็นพื้นที่ในบ้านว่า
มีความสำคัญมาก นอกจากพื้นที่ในบ้านจะสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ความเป็นภรรยาแล้ว
ความเป็นแม่ของศาพยายังสะท้อนออกมาให้เห็นได้ชัดเจนเมื่อลูกชายของศาพยากลับมาร่วม
พิธีศพของแม่ ความเศร้าโศกเสียใจอย่างไม่อาจหาคำใดมาบรรยายได้รวมทั้งความโกรธแค้น
ทั้งคนและสัตว์ที่เข้ามาทำร้ายและมีส่วนทำให้ศาพยาจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ลักษณะเช่นนี้
เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นว่า ความเป็นแม่เป็นเรื่องยิ่งใหญ่ในความเป็นลูก โลกทั้งใบของลูก
ชายพังทลายเพราะแม่ของเขาไม่มีชีวิตอีกต่อไป เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่า บทบาทของ
ศาพยาในความเป็นแม่ซึ่งเป็นพื้นที่ในบ้านนั้นสำคัญและทัดเทียมกับบทบาทหน้าที่ของ
ศาพยาในพื้นที่สาธารณะชุมชน ดังข้อความดังต่อไปนี้

ลูกชายของกำนันตาปรีมไปด้วยน้ำตาพยักหน้าแล้วหันหลังเดินเข้าไปในบ้าน ผู้คนคิดว่าเขาจะไปคุกเข้าข้างหน้าที่ตั้งศพของแม่แล้วร้องไห้ยกใหญ่ เพราะส่วนใหญ่ผู้คนตัดสินว่าลูกที่รักและกตัญญูต่อพ่อแม่มากนักน้อยจากการร้องไห้... เขาจึงไปเปิดหีบหยิบปิ่นล่ำลั้วกับลูกปิ่นออกมา ปิ่นนี้เก่ามาก...ฉันจะขึ้นเขาไปยังหมิตัวนั้น

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 103-104)

4) หญิงสาวผู้เสียสละของชุมชน การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของแคทยาช่วยสะท้อนให้เห็นความสำคัญของเพศหญิงที่นอกจากจะมีพื้นที่ในบ้านแล้ว แคทยายังเป็นบุคคลที่คนในชุมชนยกย่องจากการกระทำที่มีเป้าประสงค์เพื่อแก้ไขเยียวยาปัญหาเรื่องปลาของชุมชน แม้ว่าการกระทำดังกล่าวนั้นจะไม่สำเร็จแต่เป็นเครื่องยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า บทบาทหน้าที่ของแคทยาดังกล่าวนั้นมีผลต่อพื้นที่สาธารณะ ความสลดหดหู่ของการสูญเสียนี้ทำให้เพศหญิงเป็นเสมือนวีรสตรีที่ยิ่งใหญ่ ในทางหนึ่งช่วยสร้างบทบาทใหม่ที่ตัดแยกกับความเป็นชายได้ การกระทำเยี่ยงวีรสตรีนี้ยังช่วยตอกย้ำความเป็นผู้เสียสละและเป็นผู้ลงมือแก้ไขปัญหาคิดชัดเจนกว่าผู้นำอย่างเพศชาย ดังข้อความต่อไปนี้

คนไปอินน่ายังเดินไหว พอทราบข่าวต่างไปที่บ้านกำนันไปร่วมพิธีศพแคทยา ช่วยกันตั้ง ปะรำพิธีที่ลานบ้าน ปักธงไว้อาลัยเป็นแถบกระดาศขาวหลาย ๆ สายไว้ที่รั้วหน้าบ้าน ธงสีขาวปลิวไปตามลมเหมือนอีกาบินไปมา

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 91)

งานศพแคทยายิ่งใหญ่มาก พอเข้าตรู่คนจำนวนมากต่างมาที่บ้านกำนัน แคทยาได้อยู่ในหีบที่สวยงามโอโถงของตนเอง ตอนเอาศพนางใส่โลงทุกคนมารุมล้อมมองนางถึงวาระสุดท้าย ไฟที่อยู่กลางหว่างคิ้วเป็นสีดำยามแสงอาทิตย์ส่องมาสว่างเป็นเงางามเหมือนเพชร

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 109)

จากตัวอย่าง การรักและดูแลปลาของแคทยาเป็นเหมือนวีรกรรมที่ทุกคนต่างยกย่องยอมรับ บทบาทหน้าที่ที่มีความเข้มข้นและหลายคนคิดว่าเป็นหน้าที่ของผู้ชายกลับกลายมาเป็นหน้าที่สำคัญของผู้หญิง ในงานศพของแคทยาจึงเป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ที่สะท้อนว่าแคทยาได้รับการยอมรับจากคนในหมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ

2. ความสัมพันธ์ของตัวละครหญิงในเรื่อง “ไปอินน่า หมูบ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ”

ตามกรอบทฤษฎีสตรีนิยม

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเงินหลินเยว่กับกู่ชิวจู่ ความสัมพันธ์นี้สามารถวิเคราะห์ได้

2.1 ลักษณะ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์แบบลูกศิษย์กับอาจารย์ กล่าวคือ เงินหลินเยว่เคยเป็นลูกศิษย์ของกู่ชิวจู่ที่มีความเฉลียวฉลาด มีความมั่นใจในตนเองและเป็นลูกศิษย์ที่น่าภูมิใจของครูกู่ชิวจู่ หลังจากจบการศึกษาในมหาวิทยาลัยครูเงินหลินเยว่ได้กลับมาปฏิบัติหน้าที่เป็นครูสอนภาษาและวรรณกรรมจีนในโรงเรียนประถมศึกษา ณ ไปอินน่า ดังข้อความต่อไปนี้

ฉันได้เห็นเหตุการณ์ฤดูจับปลาเป็นครั้งแรก แต่ก่อนนี้เคยอ่านพบแต่ในนวนิยาย ตอนที่มาถึงฉันรู้สึกว่ไปอินน่ามีกลิ่นคาวปลาทุกหนแห่ง พอได้รับจดหมายของเงินหลินเยว่ ฉันรู้สึกยุ่งยากใจคิดถึงหญิงสาวที่มั่นใจในตนเองเฝ้าเหม่อมองแม่น้ำแข็งอยู่คนเดียว ฉันรู้สึกห่วงเงินหลินเยว่ เป็นลูกศิษย์ที่ฉันสอนแล้วเข้าใจเร็วที่สุด และเป็นคนที่ภาคภูมิใจในตัวเอง

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 26)

2) ความสัมพันธ์แบบเพื่อนเพศหญิง ตลอดระยะเวลาที่เงินหลินเยว่กลับมาปฏิบัติหน้าที่เป็นครูสอนภาษาและวรรณกรรมจีนในโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านไปอินน่า เงินหลินเยว่และกู่ชิวจู่ได้มีการติดต่อสื่อสารด้วยการส่งจดหมายอยู่เสมอ โดยการเขียนจดหมายแต่ละครั้งก็เป็นการปรับทุกข์และพูดคุยกันถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในไปอินน่า และเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างเงินหลินเยว่และเหล่าชนลี้ชายหนุ่มในหมู่บ้านไปอินน่าที่กำลังศึกษาดูใจกันอยู่ ดังข้อความต่อไปนี้

ยิ่งเวลามองดูแม่น้ำแข็งเหมือนอยู่ในภาวะ ไร้ชีวิตกู่ชิวจู่ที่มีสีสันเหมือนกับแม่น้ำแข็งที่ไหลไป ส่วนเธอต้องเป็นคนที่มีชีวิตแห่งแล้งจิตซิดน่าเบื่อตลอดไป ด้วยเหตุนี้เธอจึงเขียนจดหมายยาว ๆ ถึงกู่ชิวจู่ อาจารย์ของเธอที่มหาวิทยาลัยครู เล่าปรับทุกข์ถึงความผิดหวังและความล่งเลใจของตัวเอง ไม้รู้จะทำอย่างไร

(เมื่อแม่น้ำแข็งผ่านไป, หน้า 24)

ฉันเดินไปบ้านตระกูลหมา เห็นท่านหลายตัวร้องเสียงดังลั่น
ก๊าก ๆ มันเดินตรงรี่เข้ามายึดคอกยาวเหมือนเป็นศัตรู เกือบเข้ามาจับขาฉัน
ฉันรีบวิ่งหนีเข้าไปในร้านขายหมุ่มหน้าตาหล่อเหลาเฝ้าร้านอยู่ เค้าว่าหมา
ชนลี้ที่เงินหลินเยว่เขียนเล่าในจดหมาย ฉันถามว่าเกลือถุงเท่าไร เขาบอก
ว่าเกลือในร้านขายหมดเกลี้ยงแล้ว

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 36-37)

ความสัมพันธ์ของทั้ง 2 คนระหว่างเงินหลินเยว่และกุฉิวจุ๊สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่
เปลี่ยนไปของตัวละครจากการเป็นครูและศิษย์ที่มีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และรับความรู้
เป็นความสัมพันธ์แบบเพื่อนเพศหญิงที่มีความเข้าอกเข้าใจกันทั้งเรื่องของการใช้ชีวิตในหมู่บ้าน
เล็ก ๆ ที่ไม่ปรากฏในแผนที่ และประเด็นความรักระหว่างเพศชายและเพศหญิงในบริบทสังคมที่
ปิดกั้นทางความรักและการได้รับอิทธิพลของการคลุมถุงชน นอกจากนี้ เงินหลินเยว่และกุฉิวจุ๊
ยังมีบทบาทหนึ่งที่เหมือนกันคือการเป็น “ครู” ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ เป็นอาชีพที่มีเกียรติได้รับ
การยอมรับจากสังคม และประเด็นที่น่าสนใจคือ “ครูเพศหญิง” ในอดีตถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มี
จำนวนน้อยมากเนื่องจากอิทธิพลของการให้ความสำคัญกับเพศชายและลดบทบาทของเพศ
หญิงในอดีตของสังคมจีนถือว่าเป็นเรื่องที่พบเห็นได้โดยทั่วไป ซึ่งเพศหญิงมักไม่ได้รับการศึกษา
และจะต้องอยู่ภายใต้กำกับของบิดาหรือสามี กล่าวคือ ต้องตกเป็นเบี้ยล่างของ เพศชายนั่นเอง
ดังนั้น การฝึกกำลังของเพศหญิงระหว่างเงินหลินเยว่และกุฉิวจุ๊เป็นการฝึกกำลังให้เพศหญิง
มีความเข้มแข็งมากขึ้น อีกทั้งเป็นการยกระดับบทบาทของเพศหญิงในพื้นที่สาธารณะให้สูงขึ้น
และมีความน่าเชื่อถือโดยอาชีพมากยิ่งขึ้น

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างเงินหลินเยว่และแม่ของหมาชนลี้

เงินหลินเยว่และแม่ของหมาชนลี้มีความสัมพันธ์ในรูปแบบคนแม่กับคนรักของลูก
ชาย ซึ่งดูเหมือนไม่ค่อยสนิทสนมกันเท่าที่ควรจะเป็นอันที่จริงแล้ว เงินหลินเยว่และลูกชายของ
นางก็คือ หมาชนลี้ แอบคบหาโดยไม่ให้ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายรับรู้ เนื่องจากครอบครัวฝ่ายหญิง
ไม่พอใจพฤติกรรมตระหนี่ ชายของราคาสูงจนเกินไป ไม่เห็นอกเห็นใจผู้อื่นของพ่อแม่ฝ่ายชาย
แต่เมื่อเกิดเรื่องขาดเกลือเพื่อถนอมปลาไม่ให้เน่าขึ้นในหมู่บ้านไปฉันน้ำ เหตุเพราะสองสามี
ภรรยาตระกูลหมากักตุนสินค้าไว้ขายราคาแพง ทำให้หมาชนลี้บุตรชายเสียใจในความผิดที่ตน
และพ่อแม่กระทำไว้ ตนได้ขอร้องให้พ่อแม่หยุดการกระทำดังกล่าว แต่พ่อแม่ไม่เห็นด้วย
เขาจึงไม่ยอมเข้าบ้านนั่งตากฝนอยู่ใต้ถุนร้านถั่วแขก แม่ของหมาชนลี้เมื่อเห็นลูกนั่งตากฝนไม่

ยอมเข้าบ้านจนเป็นไข้จนพ่อถึงแต่เงินหลินเยว่ จึงจำต้องมาขอร้องให้ไปช่วยพุดคุยกับบุตรชายของตน ในตอนนี้สะท้อนคุณสมบัติความเป็นแม่ที่รักและเป็นห่วงลูก ไม่อยากให้ลูกเจ็บปวดทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ ตนยอมลดทูลเพื่อมาอ้อนวอนให้หญิงคนรักของลูกชายช่วย ดังข้อความต่อไปนี้

นางพนมมือไหว้เงินหลินเยว่แปลก ๆ และพูดว่า “พ่อชาวเรือ
แคทยาตายไปแล้วแพร่ออกมา พ่อของชนวนลีไม่พูดอะไรกับฉันเลยสักคำ เขียน
ไว้บนกระดานคำ่ว่าลดราคาเกลื่อนแล้ว เวลานี้สองพ่อลูก คนหนึ่งอยู่ในบ้านไม่
พูดไม่จา คนหนึ่งนั่งมึนงอยู่นอกบ้าน หนูช่วยฉันสักครั้งเถอะ ช่วยไปพูดกับ
ชนวนลี มีอยู่ครั้งหนึ่งตอนที่เขาไม่สบายใช้เข็ม เขาเรียกซื้อหนูตลอด ไม่นั่นฉันไม่
กล้าปากหน้ามาขอร้องหนูหรอก”

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 98)

อีกประการคือความสัมพันธ์ในรูปแบบความเป็นหญิงซึ่งถือว่าเป็นเพศแม่ด้วยกัน
หรือความเป็นพรตพวกเดียวกัน แม่ของหม่าชนวนลีเป็น “แม่” ที่รักลูกโดยไม่มีข้อแม้ เพศหญิง
อย่างแม่ของหม่าชนวนลีคงใช้น้ำตาให้เห็น ความสงสารเพื่อคนรักของลูกจะได้ช่วยตนโดยไม่ลืม
คิดว่า ทั้งสองก็คือเพศหญิงด้วยกัน เธอได้อ้อนวอนขอร้องทั้งเล่าเรื่องด้วยน้ำตาว่า

“เขาโกรธพวกเราที่ขึ้นราคาเกลื่อนสูงลิบ นังคุตคูอยู่ใต้ที่นั่งร้านถั่ว
แขกตั้ง 10 กว่าชั่วโมง ตัวก็ตากฝนเปียกอยู่อย่างนั้น ไม่กินน้ำ ไม่กินข้าว
ฉันกลัวว่าเขาจะตายถ้ายังเป็นแบบนี้ต่อไป”

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 98)

โดยท่าทีของเงินหลินเยว่ตอนแรกก็ดูไม่แยแส แต่พอได้ยินคำร้องขอเช่นนั้นเธอก็
ยอมไปพูดกับหม่าชนวนลีให้แต่โดยดี

3. สภาพสังคมและวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในเรื่อง “ไปอันน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ”

3.1 การปกครองแบบชายเป็นใหญ่หรือที่เรียกว่า “ปิตาธิปไตย” (Patriarchy)

สันต สุวัจรรานินท (2550) กล่าวถึงแนวคิดปิตาธิปไตยว่า เป็นแนวคิดหรือค่านิยม
ที่เชื่อว่าระบบชายเป็นใหญ่ได้กำเนิดและฝังรากลึกในสังคมทุกสังคมมาช้านานและยังเป็นต้นตอ
ที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางเพศขึ้นในสังคม สามารถให้ความหมายของชายเป็นใหญ่ได้
3 ลักษณะ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การที่ฝ่ายชายมีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิง จากเนื้อเรื่องของป๋ออันน่าพบว่า ตัวละครชายมีอำนาจครอบงำฝ่ายหญิงในหลายฉาก ทั้งส่วนที่เป็นการครอบงำทางความคิด และการครอบงำในเชิงพฤติกรรม ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่เป็นไปตามความคิดของเพศชาย ซึ่งผลของความคิดนั้นไม่ได้สร้างความสงบสุขหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างถาวร แต่ด้วยอำนาจและความเป็นใหญ่ จึงทำให้พลังของเพศชายครอบงำการกระทำได้ ดังข้อความต่อไปนี้

ครั้งหนึ่งเห็นก้อนน้ำแข็งก้อนใหญ่ ๆ รูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า ลอยช้า ๆ จากต้นน้ำลงมาอย่างโดดเดี่ยว เฉินหลินเยว่พูดขึ้นว่านี่เป็นบ้านของพวกเอลกิโมที่ถูกน้ำพัดพาลงมา แต่หมาขวนลี้พูดโพล่งขึ้นว่า “เหมือนหีบศพมากกว่า ถ้าคนเราได้นอนในหีบศพน้ำแข็งฝังอยู่ในแม่น้ำ น่าจะสุขยอมากเลยนะ”

(เมื่อแม่น้ำแข็งผ่านไป, หน้า 16)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า หมาขวนลี้ตัวละครเพศชายแสดงความคิดเห็นที่ชัดเจนว่า ไม่ได้คิดเห็นเหมือนหรือคล้ายตามความคิดของเฉินหลินเยว่ผู้เป็นหญิงที่รัก ความคิดตรงไปตรงมาแสดงถึงอำนาจและความเป็นใหญ่ที่ไม่แบ่งพื้นที่ให้กับความคิดของเพศตรงข้าม

“ช่างมันเถอะ ลดราคาเกลือสักหน่อยก็ไม่ใช่ไร” นางหมาว่า
“เป็นความคิดแบบผู้หญิงนะซี” หมาจ้านจวินด่าเมีย “เธอสิมรสดิตอนนั้นที่ไปขอยืมเงินใครต่อใครเพื่อไปหาหมอ ก็ไม่มีใครให้ฉันจำได้ไม่ลืมเลย”

(เน่าเสีย, หน้า 76)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า หมาจ้านจวินพ่อค้าเห็นแก่ตัวแสดงความคิดเห็นและคำทอกรยาเพื่อครอบงำความคิดให้เป็นไปในแบบของผู้ชาย การครอบงำความคิดดังกล่าวก็ยังถือว่าเป็นการกระทำที่ส่งผลต่อไปยังการกระทำในอนาคตอีกด้วย การแสดงความเป็นปิตาธิปไตยในลักษณะนี้มีอำนาจและฝังรากลึกลงไปยังสถาบันครอบครัวในอดีต

2) การที่ฝ่ายชายมีอำนาจอยู่เหนือฝ่ายหญิง ในหมู่บ้านนี้ระบบชายเป็นใหญ่ได้ฝังรากลึกและถือว่าเป็นระบบที่เป็นตัวขับเคลื่อนความเป็นไปของคนในชุมชน รวมทั้งในพื้นที่พื้นฐานที่เป็นครอบครัวหรือบ้าน ความเป็นชายก็ยังคงความสำคัญและมีบทบาทอย่างเห็นได้ชัด ดังในเนื้อเรื่องที่เพศชายจะมีอำนาจเหนือเพศหญิงในพื้นที่ของบ้าน คือ ความเป็นใหญ่ของผู้เป็นพ่อ ดังข้อความต่อไปนี้

ไม่มีใครสั่งระงับให้เด็กเข้าเรียน ทุก ๆ คนไปจับปลากันหมด
เงินหลินเยว่หนีบแผนการสอนที่เตรียมมากกลับบ้านอย่างหนักใจ พ่อคือ
เงินโส่วเหรินอดไม่ได้ที่จะพูดแตกตันว่า “พ่อบอกแล้วว่า ไม่ต้องไปโรงเรียน
แล้วเป็นไง ไม่มีใครมาเรียนเลยใช่ไหม ใครจะไปดื้อเหมือนแก แกรู้ไหม
ปลาสดครึ่งกิโลขายได้ตั้ง 30 หยวน”

(เมื่อแม่น้ำแข็งผ่านไป, หน้า 21)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ความคิดของพ่อมีอำนาจอยู่เหนือลูกสาว ความเป็นใหญ่
ของผู้เป็นพ่อสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ที่ลูกสาวจะได้ไปพบเจอได้ และมีอำนาจที่จะกำหนด
ทิศทางความคิดและการกระทำของคนในบ้าน รวมทั้งการขึ้นหรือสั่งการว่าควรทำอะไรหรือไม่
ทำอะไร

3) การที่ฝ่ายหญิงต้องตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบฝ่ายชายทุกด้าน เพศหญิงจะเป็น
เพศที่มีบทบาทและความสำคัญลำดับสองเสมอ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา
การเข้าสังคม และบทบาทหน้าที่ ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ฝ่ายหญิงจะถูกกระทำและเป็นฝ่าย
เสียเปรียบอยู่เสมอ เพศหญิงต้องตกเป็นฝ่ายจำยอม ไม่สามารถเป็นตัวเองได้ ต้องคอยกำหนด
พฤติกรรมของตนเองตามความต้องการของฝ่ายชาย ดังในเนื้อเรื่องที่เพศชายปรารถนาอยากได้
ภรรยาที่เป็นเพศหญิงสงบปากสงบคำ ไม่ออกคำสั่ง เป็นช้างเท้าหลัง ดังข้อความต่อไปนี้

กำนันมองกุ๊ซิวจุ๋หน้อยหนึ่ง นึกคร่ำครวญในใจว่า “เพศหญิง
อย่างนี้ไม่เหมือนคนอื่น ถ้าแต่งงานกับเธอ กลับบ้านไปน่าจะไม่เจอเพศหญิงที่
สั่งโน่น สั่งนั่นพูดเรื่อยเจื้อยทั้งวัน”

(ความกังวล, หน้า 49)

จากตัวอย่างจะเห็นว่า การเป็นภรรยาเป็นฐานที่ต้องตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบผู้
เป็นสามี ภรรยาไม่สามารถมีปากเสียงหรือมีสิทธิ์ใด ๆ ที่จะแสดงความคิดเห็น ต้องตกอยู่เป็น
เบี้ยล่าง หรือไม่สามารถแสดงกิริยาอาการตามใจต้องการได้อย่างอิสระ การกระทำทุกอย่าง
ต้องตกอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายชายทั้งหมด

นอกจากนี้ ในส่วนของอำนาจในสังคมที่เพศชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตยจะ
สังเกตเห็นการแสดงอำนาจ (power) ของเพศชายที่อยู่เหนือเพศหญิงในเรื่องไปอื่นมาอยู่เมือง ๆ
อำนาจแสดงออกมาทางคำพูดและพฤติกรรม การสื่อสารของตัวละครในเรื่อง โดยลักษณะของ
อำนาจปรากฏได้ในหลายลักษณะ เช่น อำนาจที่มนุษย์แสดงกับมนุษย์ด้วยกันเอง กล่าวคือ เพศ

ชายแสดงอำนาจกับเพศหญิง ในเรื่องพบการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างสามีและภรรยา พบการใช้ วาจาแสดงอำนาจข่มเหงเพื่อให้อีกฝ่ายเจ็บใจ จากตอนที่กำนันดำแคทยาผู้เป็นภรรยาว่า

“อย่านึกถึงตอนที่พี่เทศชายไปอินน้ำตามืดตามัวหลงไหลแก่ไป
หมด แล้วสำคัญตัวเองผิดนะ มันคือตอนนั้น มาถึงตอนนี้ถามดูว่าใครอยาก
ได้แก่ใหม่” “ให้ฟรีก็ไม่เอา”

(เน่าเสีย, หน้า 70)

หรือแม้แต่คำเรียกรรยาของกำนัน ยังเรียกรรยาดันว่า “แม่วุ้นน้อย” นั้น แสดงว่ามนุษย์เพศชายมีมุมมองต่อเพศหญิงว่าเขาไม่ใช่คนแต่เป็นเพียงสัตว์ตัวเมีย เป็นสัตว์ ที่ใช้แรงงาน มีหน้าที่ทำงานและออกลูกออกหลาน นอกจากนี้แล้ว เหตุการณ์ที่เพศชาย มองว่าตนมีอำนาจมากกว่าหญิงพบจากตอนที่หมาจ่านจวินดำเมียที่เธอมาขอร้องให้ลด ราคาค่าเกลือลงเพื่อช่วยลูกชายและชาวบ้าน

“ช่างมันเถอะ ลดราคาเกลือสักหน่อยก็ไม่เป็นไร” สามีดำกลับ
ว่า “เป็นความคิดแบบเพศหญิงนะซี”

(เน่าเสีย, หน้า 76)

คำพูดนี้แสดงถึงการกดขี่มองเพศหญิงด้อยต่ำ ความคิดของตนเพศชายดีกว่าสูงส่ง กว่า เป็นอำนาจที่แฝงอยู่ในคำพูด ยิ่งไปกว่านั้น การมองเพศหญิงว่าเป็นสิ่งของที่เพศชายจะ ทำอะไรก็ได้ก็ปรากฏในตอนที่ชาวบ้านหาซื้อเกลือจากบ้านตระกูลหมาไม่ได้ ลั่นคิดถึงขั้นจะ เอาเมียไปแลกเกลือที่ว่า

“หมาจ่านจวินเป็นคนที่ไม่รักมากในกาม ไม่อย่างนั้นจะเอาเมีย
พวกเราไปยกให้เขา”

(ความกังวล, หน้า 46)

สะท้อนชัดเจนว่าเพศหญิงเป็นของที่เพศชายจะมอบให้ใครผู้ยั่วยุก็ได้เพื่อให้ ได้มาซึ่งสิ่งที่เพศชายต้องการไม่ว่าสิ่งนั้นจะถูกหรือผิดศีลธรรมก็ตาม

นอกจากอำนาจที่มนุษย์แสดงต่อตนเองแล้วยังปรากฏอำนาจที่มนุษย์แสดงต่อ สัตว์ สังเกตได้จากตอนที่คนแก่ในหมู่บ้านไม่มีงานทำ เพื่อนั่งรอฤดูกาลจับปลาที่จะมาถึง ความเบื่อหน่ายทำให้ตนรู้สึกไม่มีคุณค่า หงุดหงิดง่าย พอเห็นสัตว์เปิดไถ่หรือสุนัขเดินผ่านมาก็คำทอเป็นทีระบาย แสดงถึงอำนาจที่คนมีเหนือสัตว์ ยิ่งไปกว่านั้น การที่ชาวบ้านพูดว่าหม

เข้ามาในหมู่บ้านแล้วทำร้ายจนแคทยาต้องตาย ทำให้ลูกชายของแคทยาแค้นใจจะทวงคืนความยุติธรรมให้แม่และเพื่อปกป้องชาวบ้านจากการรังควานของหมี่ ประเด็นนี้ก็แสดงให้เห็นถึงอำนาจของมนุษย์ที่อยู่เหนือสัตว์สามารถจัดการกับสัตว์ซึ่งเป็นสัตว์สงวนเมื่อไรก็ได้ ถ้ามนุษย์พึงใจจะทำ

3.2 ด้านอิทธิพลของการคลุมถุงชน

การคลุมถุงชน (arranged marriage) เป็นการสมรสซึ่งบ่าวสาวมาครองคู่กันเพราะบุคคลภายนอกจัดขึ้น ไม่ใช่เพราะบ่าวสาวริเริ่มเอง การสมรสเช่นนี้เกิดขึ้นเป็นปกติทั่วโลก จนถึงศตวรรษที่ 18 และปัจจุบันในประเทศพัฒนาแล้วยังมีอยู่ในพวกเจ้าและผู้ลัทธิมากีรวมถึงชนกลุ่มน้อยบางกลุ่ม ทั้งยังมีเป็นปกติต่อไปในภูมิภาคตะวันออกกลาง ละตินอเมริกา เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียใต้และแอฟริกา การคลุมถุงชนต่างจากการสมรสด้วยความรัก (love marriage หรือ autonomous marriage) เพราะในการสมรสด้วยความรัก บ่าวสาวค้นหาและเลือกสรรกันเอง ส่วนการคลุมถุงชนนั้นมักเกิดขึ้นด้วยการจัดการของบิดามารดาหรือสมาชิกในวงศ์วานของบ่าวสาว ทั้งยังอาจอาศัยเจ้าแก้ว (matchmaker) เช่น นักบวช เพื่อนฝูง เว็บไซต์หาคู่ หรือบุคคลอื่นซึ่งเป็นที่ยอมรับไว้วางใจ นอกจากนี้ ยังมีการสมรสที่เรียกว่า "กึ่งคลุมถุงชน" (quasi-arranged marriage) เป็นการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองชักพาบุคคลมาให้บุตรหลานดูตัว ต่อจากนั้นก็ปล่อยให้คนทั้งสองคบหาดูใจกันเองโดยไม่จำกัดระยะเวลา ความประพฤติเช่นนี้เป็นที่นิยมมากในประเทศญี่ปุ่น ละตินอเมริกาและแอฟริกาบางส่วนรวมถึงเอเชียใต้และเอเชียตะวันออก (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2559) ซึ่งการคลุมถุงชน (arranged marriage) เป็นการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นการลดทอนอิสรภาพของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ (Zhang Yuping, 2560) จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นพบว่า ประเทศจีนได้รับอิทธิพลของการจัดการความรักแบบคลุมถุงชนอย่างเข้มข้นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันที่ปรากฏในวรรณกรรมจีนโบราณหลาย ๆ เรื่อง เช่น เรื่องมานะประเพณี เรื่องความรักในหอแดง เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันการจัดการความรักแบบคลุมถุงชนยังพบในชนบทหรือในชนกลุ่มน้อยของจีน (Yang Xiaoping, Xue Jun, Kan Jia & Hu Longfeng, 2562) และในสังคมเมืองการจัดการความรักแบบคลุมถุงชนมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปเป็นการจัดการแบบกึ่งคลุมถุงชน ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมมากทั้งในรูปแบบเว็บไซต์หาคู่ มุมในสวนสาธารณะที่พ่อแม่ของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต่างนำคุณสมบัตินี้ของลูกหลานของตนมาแนะนำซึ่งกันและกันโดยทำหน้าที่เป็นเจ้าแก้วอย่างแข็งขัน

คู่ของเงินหลินเยว่และหม่าชว่นลี้ถือเป็นคู่รักที่สะท้อนถึงการรับเอาอิทธิพลการคลุมถุงชนได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ทั้งสองมีความรู้สึกดีต่อกัน แต่พ่อแม่ของทั้งสองครอบครัวไม่

ทราบเรื่องราวของทั้งสองคนและครอบครัวของเงินหลินเยว่ก็ไม่ชอบครอบครัวของหม่าชวนลี่ เป็นอย่างมากถึงขั้นด่าทอและสาปแช่งอย่างรุนแรง ทำให้ทั้งสองคนต้องแอบพบกันและ สานสัมพันธ์กันอย่างลับ ๆ ดังข้อความต่อไปนี้

เงินหลินเยว่มีพี่ชายชื่อเงินหลินชิง เป็นคนแรก ๆ ที่รู้ว่าน้องสาว กับหม่าชวนลี่เป็นแฟนกัน เขากะซิบเตือนมาโดยตลอดว่า “ถ้าเธอจะแต่งงาน ไปอยู่ตระกูลหม่า อีกครึ่งชีวิตต้องทนทุกข์ทรมานอารมณ์เสียไปตลอด” ถึงพ่อ จะไม่รู้เรื่องนี้แต่ก็ด่าตระกูลหม่า “ครอบครัวมันเป็นพวกเลวทรามไม่มีศีลธรรม ต่อไปลูกชายคงหาเมียไม่ได้ ใครจะไปแต่งงานกับสัตว์เดรัจฉาน”

(เมื่อพ่นน้ำแข็งผ่านไป, หน้า 23)

เงินหลินเยว่ไม่ได้มาดูแลพ่นน้ำแข็งเฉพาะแต่เวลากลางวัน แม้แต่ เวลากลางคืนยังแอบย่องมาที่ฝั่งแม่น้ำ กลางวันไปกับเด็ก ๆ แต่กลางคืนจะไป กับหม่าชวนลี่ พวกเขาจะยีนชิดกันที่หาดทราย มองดูแสงจันทร์ส่องก่อนน้ำแข็ง ที่ลอยล่องอยู่เหนือผิวน้ำ ในตอนนั้นแสงไฟจากหมู่บ้านดับไปจนมืดแล้ว

(เมื่อพ่นน้ำแข็งผ่านไป, หน้า 16)

เงินหลินเยว่เห็นหม่าชวนลี่อยู่ที่ฝั่ง ช่วยพ่อแม่จับปลา ช่วงกลางวัน ทั้งสองคนจะต้องทำเป็นไม่รู้จกกัน พ่อแม่ของหม่าชวนลี่เปิดร้านขายอาหาร และของชำ ทุก ๆ ครึ่งเดือนจะขับเค็ลื่อนรถสี่ล้อของบ้านไปซื้อของในเมือง

(เมื่อพ่นน้ำแข็งผ่านไป, หน้า 22)

3.3 ด้านวัฒนธรรมและความเชื่อ

คติความเชื่อของจีนมีรากฐานการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับ หลักธรรมในลัทธิศาสนาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อ เกี่ยวกับการเคารพบรรพบุรุษ ลัทธิฮินหยาง หลักปรัชญาขงจื้อ วิถีความเชื่อแห่งเต๋า รวมถึง หลักธรรมในพุทธศาสนา (โสภา ผึ้งสุข, 2545) มาหล่อหลอมเป็นความเชื่อเฉพาะของชาวจีน

ตัวละครในเรื่องได้ยกเทพเจ้าเพื่อมาประดัดประชันตัวละครอีกฝ่ายหนึ่งในเรื่อง คติความเชื่อดั้งเดิมในการเตรียมทิบศพที่คาดว่าจะส่งผลต่อสุขภาพ และยังมีความเชื่อต่อบุคคล ที่ตายไปแล้ว ไปวิงวอนขอร้องเทวดานางฟ้ามาทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่หวังไว้สำเร็จเป็น ผลตามหวัง ดังข้อความต่อไปนี้

เงินโล่วเหริน ส่งเสียงถุย แล้วพูดว่า “วันที่ซื้อรถขับเคลื้อนสี่ล้อ มา หมาจ่านจวินทำท่าผยองเหมือนเป็นจักรพรรดิหยก ตอนลงรถเขาไม่ได้ ขับตรงไปที่บ้าน แต่เลี้ยวไปเลี้ยวมาให้คนเห็น ไม่กลัวความลำบากขับไปตาม ถนนเล็ก ๆ ทุกสาย ริ่งผ่านบ้านทุกบ้าน ทำให้คนหมั่นไส้”

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 53)

ที่ไปอื่นน่ามีธรรมเนียมว่าคนแก่อายุ 70 ไม่ว่าจะสุขภาพดีหรือไม่ ล้วนแต่เตรียมทำหีบศพไว้แต่เนิ่น ๆ ทั้งนั้น กล่าวกันว่า “ถ้าตระเตรียมหีบศพ เอาไว้พร้อม จะยิ่งทำให้สุขภาพแข็งแรงดีขึ้น”

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 91)

“สวรรค์มีตา” เงินโล่วเหรินพูดเสียงลั่น “แคทยา ขึ้นสวรรค์ไปแล้วให้นางฟ้าส่งเกลือมาให้ไปอื่นน่าของเรา”

(บันทึกของอาจารย์หญิง, หน้า 102)

อภิปรายและสรุปผล

วรรณกรรมร่วมสมัยเรื่อง “ไปอื่นน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” มีตัวละครเพศหญิงรวมทั้งสิ้น 4 คน ได้แก่ 1) เงินหลินเยว่ 2) กูชีวจู 3) แม่ของหมาขวนลี่ และ 4) แคทยา ซึ่งเงินหลินเยว่และกูชีวจู เป็นตัวละครที่มีบทบาทตรงตามทฤษฎีสตรีนิยมเสรีนิยม ในขณะที่แคทยาเป็นตัวละครที่มีบทบาทตรงตามทฤษฎีสตรีนิยมสายสังคมนิยม ซึ่งแนวคิดทั้งสองสายนี้แฝงอยู่ในตัวละครหลักเพศหญิงอย่างเห็นได้ชัด แสดงให้เห็นว่าตัวละครเพศหญิงไม่จำเป็นจะต้องต่อต้านหรือปลีกตัวเองจากสังคมชายเป็นใหญ่ แต่บทบาทเพศหญิงในวรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นการอยู่ร่วมกันของเพศชายและเพศหญิงอย่างกลมกลืนสมานฉันท์ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของอุษา พัดเกตุ (2551) ที่นำเสนอแนวคิดลัทธิสตรีแบบสมานฉันท์ เน้นการสร้างกระบวนการคิดเพื่อลัทธิสตรีแบบประนีประนอมเพื่อให้เพศหญิงและเพศชายอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ จากการวิจัยพบว่า สภาพสังคมและวัฒนธรรมจีนในเรื่อง “ไปอื่นน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ” สะท้อนให้เห็นเรื่องปิตาธิปไตย กล่าวถึง อำนาจที่เพศชายครอบงำเพศหญิง ทั้งทางด้านความคิดและการกระทำ อำนาจของเพศชายจะอยู่เหนืออำนาจของเพศหญิงเสมอ อำนาจของเพศชายจะทำให้เพศหญิงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ รวมทั้งเพศชายจะมีความเหนือกว่าเพศหญิงในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านการใช้เหตุผล บทบาทหน้าที่ในสังคม เป็นต้น อิทธิพลการคลุมถุงชนสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการความรักระหว่าง

เพศชายและเพศหญิงของสังคมจีนในอดีตที่มีพ่อแม่เป็นผู้ตัดสินใจ ซึ่งคู่รักชายหญิงไม่มีบทบาทและการตัดสินใจในความรักของตน วัฒนธรรมความเชื่อ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อดั้งเดิมที่คนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น และยังเป็นคติความเชื่อที่ได้รับการผสมผสานระหว่างลัทธิความเชื่อและศาสนาเข้าด้วยกันเพื่อการใช้ชีวิตอย่างสงบสุข และที่สำคัญตัวละครในวรรณกรรมทั้งเพศชายและเพศหญิงสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์

เอกสารอ้างอิง

- ฉือจื่อเจียน. (2561). **ไปอินน่า หมู่บ้านลับลิ้มฝั่งน้ำ**. [白银那] (สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์.
- ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2550). **“ปีศาจชื่อ Feminism ที่ทางของสตรีในสังคมไทย”**. เอกสารประกอบการเรียนการสอน สด.601 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา.
- นิตยา ฉัตรสง่า. (2547). **วิถีชีวิตของเพศหญิงในธนาคารแห่งประเทศไทยที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับธนบัตร**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. (2560). **การคลุมถุงชน**. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2562, ที่มาจาก: <https://th.wikipedia.org/wiki/การคลุมถุงชน>.
- สันต สุวัจนราภินันท์. (2550). **Different Feminist Theories: ในความแตกต่างของทฤษฎีสตรีนิยม**. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562, ที่มาจาก: <http://www.midnightuniv.org>.
- ลูชีลา ดันชัยนันท์. (2540). **เพศหญิงในทัศนะ จิตร ภูมิศักดิ์ และแนวคิดสตรีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลึก.
- สุเทพ สุนทรเกสซ์. (2540). **ทฤษฎีสังคมวิทยาาร่วมสมัย พื้นฐานแนวคิดทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรม** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โสภา ผึ้งสุข. (2545). **ความเชื่อและโชครางของจีน**. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2562, ที่มาจาก: www.nectec.or.th/Schoolnet /library/create-web/10000/language/10000-6572.html.
- อุษา พัดเกตุ. (2551). **สตรีนิยมที่ถูกรื้อสร้าง: การศึกษาการฝึกกำลังของเพศหญิงในกองอำนาจเพศชายในนวนิยายเรื่อง เมียจ้าว ของ เอมี่ ทาน**. **วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 5(2), 41-62.

Yang Xiaoqing, Xue Jun, Kan Jia& Hu Longfeng. (2562). A Survey of Arranged Marriage within the Li Ethnic Minority Group under the Modern World. **Modern Business Trade Industry**. 7(1), 74–76. (In Chinese)

Zhang Yuping. (2560). On the Determination of Mercenary and Arranged Marriage Behavior and Its Legal Application . **Journal of Huaihai Institute of Technology (Hamaitie & Science Edition)**. 15(12), 22–25. (In Chinese)